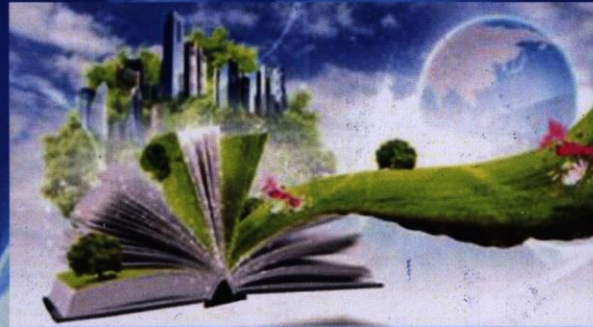

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОДА
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНА КОХАНОВСЬКОГО (КЕЛЬЦЕ, ПОЛЬЩА)
ЛЮБЛІНСЬКА ШКОЛА ВИЩА (РИКІ, ПОЛЬЩА)
ВИЩА ГУМАНІСТИЧНО-ЕКОНОМІЧНА ШКОЛА (БЖЕГ, ПОЛЬЩА)
ВІДДІЛ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Збірник матеріалів

**II Міжнародної науково-практичної
конференції**

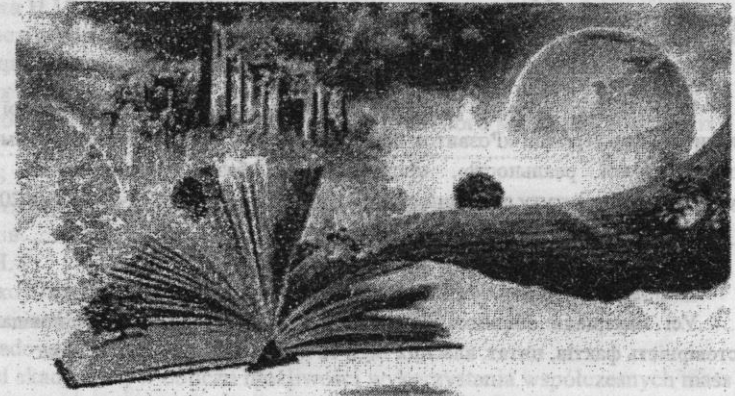
**«РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ
НОВОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ
РЕАЛЬНОСТІ»**

У ДВОХ ЧАСТИНАХ

ЧАСТИНА 1

ТЕРНОПІЛЬ - 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОДА
ДНУ "ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ"
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНА КОХАНОВСЬКОГО (КЕЛЬЦЕ, ПОЛЬЩА)
ЛЮБЛІНСЬКА ШКОЛА ВИЩА (РИКІ, ПОЛЬЩА)
ВИЩА ГУМАНІСТИЧНО-ЕКОНОМІЧНА ШКОЛА (БЖЕГІ, ПОЛЬЩА)
ВІДДІЛ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Збірник матеріалів

II Міжнародної науково-практичної конференції

**«Розвиток професійної майстерності педагога в умовах
нової соціокультурної реальності»**

У двох частинах

Частина 1

**Тернопіль
2019**

УДК 159.98:37.091

Р 64

Р 64 Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції: у 2 ч. Ч.1 (м. Тернопіль, Україна, 11-12 квітня 2019 року) / укладачі: В.Є. Кавецький, А.В. Вихруц, О.Я. Жизномірська, Т.О. Сергуніна, І.І. Кузьма, С.Б. Гах – Тернопіль: СМП “Тайп”, 2019. 328 с.

У збірнику зібрано тези доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності», проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 11-12 квітня 2019 р.

Усі матеріали збірника подаються в редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол №2 від 08.05.2019 р.)

УДК 159.98:37.091

© Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2019

ЗМІСТ

Петровський О.М. Підготовка педагогічних працівників до формування моральних цінностей у молоді.....	10
Amantius Akimjak Permanent education of music and church music teacher satthe institute of sacred art tf cu in spišská kapitula in spišské podhradie.....	12
Beáta Akimjaková Professional development o preschool and elementary pedagogy teacher satthe juraj páleš institute in pf cu inlevoča.....	17
Анастасова Н.М. Особливості вивчення та становлення професійної компетентності майбутніх спеціальних педагогів – логопедів у вищому закладі освіти.....	22
Андрійчук І.П. Психолого-педагогічні засади розвитку дивергентного мислення майбутніх педагогів.....	25
Бабій С. Б. Сучасні інтерактивні методи навчання іноземних мов у підготовці вчителів – германістів.....	28
Бабовал Н. Р. Освітній коучинг як техногія професійного розвитку педагога в системі післядипломної освіти.....	29
Mariola Badowska Nauczyciel akademicki w obliczu możliwości wykorzystania współczesnych mass mediów w procesie nauczania.....	32
Байдюк Л. М., Сич М. В. Модельовання педагогічних ситуацій у навчальному процесі як основа майбутньої професійної діяльності педагога.....	35
Балендр А. В. Сучасні напрями підготовки фахівців з охорони кордону в країнах Європейського Союзу.....	38
Барабаш О.Д. Педагогічні умови реалізації педагогіка партнерства у початковій школі.....	39
Барсуковська Г.П., Бухтата Т.В. Підготовка майбутніх вихователів до проведення спортивних ігор та вправ на повітрі.....	41
Thomas Bauer International university mobility – the development and meaning of internationalisation processes at the university college of teacher education Vienna.....	44
Белан Т.Г., Шматок Д.П. Особливості профорієнтаційної підготовки майбутніх учителів технологій.....	46

Березовська Л. І. Методологічний вектор комунікативно-мовленнєвого супроводу підготовки майбутніх соціальних працівників.....	48
Бескоровайна Н.О., Мельник Г.М. Навчання кроскультурної комунікації методами організації колективного мислення.....	50
Білас Л.М. Формування професійної компетентності у сфері літературної діяльності засобами англійської мови.....	53
Борецька Г. Е., Панкратова О. О. Формування компетентності у техніці письма на уроках англійської мови в першому класі	56
Боруцька Л. С. Storitelling як освітня технологія формування літературних компетентностей на уроках зарубіжної літератури.....	58
Братуць М.П. Компаративний метод як шлях до ефективної реалізації актуальних освітніх та виховних завдань літератури.....	60
Брик Р.С. Сучасне освітнє середовище та його вплив на якість освіти.....	63
Булда А.А., Морозова О.О., А.С. Корецька Методична підготовка майбутніх магістрів з педагогіки вищої школи в системі їх професійного становлення.....	66
Буняк Н. А. Інклюзивне освітнє середовище в системі освіти України.....	68
Валевська С. В. Формування соціокультурної компетентності студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів як умова ефективного вивчення англійської мови.....	70
Варениченко А. Б. Підготовка майбутнього вчителя до здійснення еколого-естетичного виховання молодших школярів.....	72
Виноградова А.В. Інноваційні педагогічні технології як засіб розвитку креативних здібностей та формування життєвих компетентностей учнів початкової школи в умовах нової соціокультурної реальності.....	75
Вихрущ А.В., Смила Й. Цінності сучасних старшокласників.....	78
Вихрущ В.О., Пехота О.М. Неформальна освіта дорослих у системі мережевих організацій.....	80
Вишневська І. В. Використання інтернет-ресурсів на уроках іноземної мови в школі	84
Вишньовський В.В. Збереження емоційної стійкості педагогів в умовах інклюзивної освіти	86

Війтик Н.М. Використання арт-терапевтичних методів в роботі психолога з підлітками.....	88
Вітенко І. М. Сучасні тенденції в системі підготовки та підвищення кваліфікації педагога.....	91
Власюк І.В. Використання хмарних технологій як засобу стимулювання самоосвіти та самовдосконалення учнів.....	96
Вороненко Т.І. Використання методів проблемного навчання під час викладання курсу за вибором «розв'язування задач з хімії, 10–11 класи».....	101
Воронкевич О. М., Чопик С. В. Психологічний тренінг як засіб розвитку комунікативної компетентності студентів	103
Галаянц Л. В. Роль особистісних якостей у формуванні професійно -педагогічної компетентності вчителя	107
Гах С. Б. Громадське і культурне життя чеських поселенців на Волині в другій половині XIX ст.	110
Генсерук Г. Р., Генсерук Ю. В. Цифрові технології в навчанні іноземних мов	112
Герасименко О.В. Досвід діяльності попечительських рад XIX – початку XX ст. в Україні - запорука успішного державно-громадського управління у сучасних освітніх закладах.....	115
Главацька О. Л. Самоменеджмент як умова ефективної професійної діяльності сучасного педагога.....	118
Глушко О.З. Підвищення престижності педагогічної професії, посилення мотивації щодо професійного розвитку як провідні тенденції розвитку освіти в Польщі.....	120
Гнатюк Ю. В. «Методичний навігатор» як одна з інноваційних форм роботи з педагогами	122
Гоголь Н. В. Реалізація культурологічного підходу у шкільних підручниках української літератури засобами медіаосвітніх ресурсів.....	124
Гойсак В.Ю. Про окремі теоретико-методичні питання формування виконавського апарату та постави саксофоніста	127
Головко Н. І., Бахмач Л. А. Самоосвіта як чинник професійної компетентності викладача.....	130

Гончарук В. В., Тесленко А. О.	
Формування екологічної компетентності особистості – важливе завдання сучасної освіти.....	132
Грель Н.В.	
Інноваційні прийоми візуалізації навчального матеріалу з предметів професійно-теоретичної підготовки спеціалістів художнього напрямку.....	135
Гричаник Н.І.	
Етапи реалізації методики навчання студентів-філологів шкільного аналізу епічних творів	138
Грітченко Т. Я.	
Формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до громадянського виховання учнів сільської школи	140
Гуралечко О.П.	
Психологічні особливості професійних інтересів учнів старших класів.....	143
Данильченко І.Г.	
Формування літературної компетентності в майбутніх вихователів у процесі вивчення курсу «дитяча література».....	146
Данько Н.П.	
Здійснення громадянської освіти молодших школярів у контексті Нової української школи	148
Демидась С. Р.	
Психологічна культура особистості педагога: методичний підхід.....	151
Джурило А. П.	
До питання про професійний розвиток педагога у Федеративній Республіці Німеччина.....	153
Дияк В. В.	
Вдосконалення професійної підготовки майбутніх прикордонників у напрямі формування соціально-економічної компетентності як педагогічна проблема.....	156
Дідик М.І.	
Професійне зростання педагога.....	158
Дмитраш Л.Р.	
Ціннісні орієнтації педагога-дошкільника: від витоків етнопедagogіки до сучасних реформаційних змін».....	160
Дмитрук З. А.	
Освітній проєкт «партнерство як ресурс» – інструмент реалізації процесу позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг.....	162
Дмітренко Н.Є.	
Гене́за розвитку поняття «індивідуальний навчальний стиль».....	166
Добровольська Н.Л.	
Типологічний аналіз текстів для взаємопов'язаного навчання читання і говоріння англійською мовою майбутніх фахівців сфери з електронної	

інженерії.....	169
Долиняк О.М.	
Професійний розвиток педагога: вітчизняний і зарубіжний досвід в організації системи адаптації іноземних студентів у вищих учбових закладах.....	170
Дранічнікова В.А.	
Розвиток підприємницької компетентності учнів ПТНЗ	173
Drexler Esther, Winkelmaier Holger	
An analysis of language mobility programs for university staff at the university college of teacher education Vienna/ Austria.....	176
Дубко В. О., Кисельов В.Б., Сергієнко О.М.Г	
Проблема адаптації студентів першого курсу, пов'язаних з відмінністю технологій навчання у школі та вишах.....	178
Дурдас А. П.	
Освітні моделі оцінювання якості університетської освіти. особливості системи оцінювання якості вищої освіти у Франції.....	180
Дятленко Т.І.	
Про застосування ікт на уроках української літератури.....	184
Євочко І. Б.	
Використання пісенного матеріалу у навчанні іноземної мови в школі.....	187
Жизномірска О. Я.	
Професійне зростання особистості педагога: мотиваційний аспект	189
Житко О. В.	
Державна доктрина голлізму та її реалізація в 1958-1969.....	192
Жмурко О.Г.	
Реалізація компетентісно орієнтованого змісту навчання біології.....	195
Завадська М.С.	
Психологія агресивної поведінки підлітків	197
Заваринська І.Ф.	
Соціокультурний аналіз фразеології як філологічної складової навчальної диципліни «іноземна мова».....	200
Загородня Л.П.	
Підготовка майбутніх магістрів до забезпечення розвитку професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти.....	203
Dorota Zagrodnik	
Nauczyciel - zawód, misja czy powołanie?.....	205
Задерій І.Ю.	
Формування готовності майбутніх юристів до здійснення міжнародної професійної діяльності.....	210
Зайченко І.В.	
Дидактичний компонент розвитку етичних якостей майбутніх педагогів ВНЗ.....	213
Залакоцька Л.П.	
Сучасні інформаційні технології на уроках іноземної мови в школі.....	216
Заря Л.О., Костенко Т.С.	
Удосконалення інструментально-виконавської підготовки студентів	

педагогічних вузів.....	217
Зборовець Н.М.	
Інноваційні педагогічні технології на уроках виробничого навчання з професії «крavecь, закрійник».....	219
Зенчак А.Е.	
The role of adult vocational education in Latvia.....	221
Зубаль І.М.	
Соціалізація та виховання дітей дошкільного віку в умовах фінансово – економічного розвитку.....	225
Іванко Т.М.	
Деякі аспекти формування соціокультурної компетенції у закладах середньої освіти.....	228
Іванюк Т.Г.	
Компетентісно зорієнтовані завдання у навчанні математики: конструювання та впровадження.....	231
Ігнатенко Н. В.	
Закономірності розвитку шкільної освіти в контексті інтеграційних процесів країн Євросоюзу.....	237
Ількевич Т.І.	
Дослідницько-проектна діяльність – один із ефективних засобів формування ключових компетентностей на уроках фізики.....	240
Кавецький В. С.	
Урахування напрямів самопідготовки опантів до професійного самовизначення в профорієнтаційній роботі педагогів.....	242
Калаур С.М., Діда Г.А.	
Психолого-педагогічна характеристика потенціалу коледжів у системі неперервної професійної підготовки.....	246
Кашуба З.Б.	
Театральна діяльність як ефективний засіб розвитку особистісної компетентності дітей дошкільного віку.....	248
Кашук Н.В.	
Використання мультимедійних засобів навчання на уроках суспільних дисциплін в закладах П(ТТ)О.....	252
Кендюхова А.А.	
Оцінювальна компетентність педагога як основа професійного розвитку.....	254
Кириленко Н.І.	
Дидактичний потенціал коміксу як засобу реалізації проектних технологій в системі шкільної біологічної освіти.....	257
Кікінежді О.М.	
Гендерна компетентність педагога в умовах нової соціокультурної реальності.....	261
Кляпетура М. В.	
Роль старшого майстра в організації контролю за навчально- виробничою діяльністю.....	263

Когут О. І.	
Професійний розвиток педагогів в умовах реформування освіти.....	267
Ковальчук Т.М.	
Психологічна компетентність як вагома складова діяльності майстра виробничого навчання.....	270
Кодлюк Л. І.	
Шляхи реалізації культурологічного підходу у змісті підручників з іноземної мови.....	273
Кодлюк Я. П.	
Готовність до аналізу шкільних підручників – важлива складова професійної компетентності педагога.....	276
Козак О.В.	
Психологічні аспекти лідерства учнів професійно-технічного закладу освіти.....	279
Коломієць О. Б.	
Розвиток інформаційної культури в процесі професійної підготовки майбутнього документознавця.....	281
Коненко Л.Б., Іваночко О.В.	
Мейнстрим науково-методичного супроводу реалізації концепції Нової української школи в початкових класах закладів загальної середньої освіти.....	284
Кондирева М.М.	
Інноваційні технології для підвищення якості мовно-літературної освіти.....	286
Кондратюк С. М.	
Позакласна робота з формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів.....	288
Miroslav Kopnický	
Hudobnosť a hudobná hra music and music game.....	290
Король В.Р.	
Мовностилістичні особливості рекламного тексту (на прикладі рекламних текстів телеканалу 1+1).....	304
Коротюк З.М.	
Андрагогіка: теорія і технологія навчання дорослих.....	310
Кочук А.В.	
Розвиток критичного мислення старшокласників засобами проєктів на уроках іноземної мови.....	313
Кравець А.Ю.	
Формування дискурсивної культури старшокласників на уроках іноземної мови.....	315
Кравець С. Г.	
Професійний розвиток сучасного педагога в контексті реформування професійної освіти.....	316
Ludmila Krajčířiková	
Communication strategies in the education process.....	320

виокремити два види:

а) задачі, пізнавальна інформація в яких міститься в умові (види діяльності учня – репродуктивна і частково-пошукова; наприклад, коли під час розв'язку відбувається лише підтвердження наданої інформації (довести, що до складу кислоти входить йон Гідрогену)). Такі задачі розв'язуються під час виконання дослідницьких проєктів;

б) задачі, у яких пізнавальна інформація знаходиться під час її розв'язку (вид діяльності учня – пошуковий; такими є компетентісно орієнтовані задачі – інтегративні дидактичні одиниці змісту, технології навчання і перевірки якості гарантування компетентісного навчання [2], що включають розрахункові задачі і запитання. Такі задачі виконуються (якщо в умові не передбачено проведення хімічного експерименту) під час інформаційних проєктів.

в) задачі, які вимагають від учнів самостійного формулювання проблеми і її розв'язку (вид діяльності учня – пошукова з елементами творчості; наприклад, завдання на складання задач).

Дослідницькі – це проєкти, під час яких діяльність учнів спрямовується на розв'язування творчих (і пошукових) завдань з обов'язковим проведенням експерименту. Отже, такий тип проєктів доцільно застосовувати під час розв'язування експериментальних задач. **Експериментальні задачі** – це «завдання практичного характеру, відповіді на які учні знаходять у процесі виконання та спостереження за дослідженнями» [3, с. 23]. Наприклад, організовується робота учнів в парах, кожна з яких отримує набір реактивів і хімічне обладнання. Кількість задач (варіантів) залежить від кількості учнів, тривалості виконання досліду і змісту задачі (добування речовин різними способами, проведення характерних реакцій; розпізнавання речовин). Обов'язковою є доповідь-звіт про результати дослідження, на що передбачається додатковий час. У результаті учні одержують інформацію не лише про результати проведених ними дослідів, а й звіти інших груп, навчаються робити висновки й відстоювати власні думки.

Інформаційні проєкти відповідають дослідницьким, але не передбачають виконання експерименту. Такі проєкти виконуються під час розв'язування творчих задач. **Творчі задачі** (як завдання) належать до пошукових і характеризуються: відсутністю алгоритму, що визначає точну програму їх розв'язку; мають кілька розв'язків; неможливістю розв'язувати їх за допомогою ЕОМ; неможливістю формулювати відносно них обернених задач. У змісті таких задачах поєднуються науковість, проблемність і цікавість.

Наприклад, учні діляться по парах і одержують спільну для всіх задачу але з різними завданнями за варіантами.

Задача. Для виробництва високоякісної сталі необхідним є металобрухт. У складі газетного паперу, картону міститься макулатура. А з відходів виробів з пластмас виробляють навіть тканини. Усі ці матеріали можна знайти на звалищах.

Завдання. 1. Користуючись додатковими джерелами інформації, обчисліть, яка маса деревини бука і осини може бути зекономлена при

виготовленні 1 т газетного паперу. Склад паперу вважати 100 % целюлозою.

2. В Україні річні потреби металобрухту складають 1,6925 млн т. Скільки сталі (т) можна отримати, якщо відсоток брухту в ній становить 45%?

3. Користуючись додатковими джерелами інформації, установіть економічну вигоду від виготовлення штучної вовни з капрону, отриманого з 1 т нафти і 1 т вторинної сировини.

У результаті розв'язування розглянутих задач в учнів формуються і розвиваються предметна компетентність з хімії і ключові компетентності (під час роботи в команді, знаходження інформації, проведення математичних розрахунків, установлення міжпредметних зв'язків з іншими природничими науками і технологіями (залежно від змісту)).

Висновки. Міні-проєкти є ефективним методом компетентісного навчання під час проведення занять на курсах за вибором. Під час виконання учнями зазначених типів проєктів формуються знанневий, діяльнісний і ціннісний складники предметної хімічної компетентності і ключові компетентності. Наразі розробляється зміст компетентісно орієнтованих задач і методика їх розв'язування під час навчання учнів на курсі за вибором «Розв'язування задач з хімії, 10–11 класи».

Література

1. Вороненко Т. І. Методичні засади реалізації екологічної складової курсу хімії на факультативних заняттях в основній школі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 276 с.
2. Гоменюк Г. В. Методичні засади реалізації компетентісного підходу в навчанні алгебри учнів основної школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2016. 277 с.
3. Грабовий А. Експериментальні задачі з хімії: теорія і методика. *Біологія і хімія в школі*. 2007. № 3. С. 22–28.

УДК 159.9:37.015.3

Воронкевич О. М.

кандидат психологічних наук,
асистент кафедри практичної психології
ТНПУ ім. В. Гнатюка
oksanavoronkevych@ukr.net

Чопик С. В.

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології
ТНПУ ім. В. Гнатюка
solomia_bodnar@ukr.net

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Постановка проблеми. Передовий педагогічний досвід свідчить про те, що покращення якості навчально-виховного процесу необхідно розпочати з удосконалення педагогічної освіти, яка повинна включати в себе не тільки

оволодіння студентами знаннями, а й розвиток певних особистісних якостей, які суттєво допомагатимуть їм у подальшій професійній діяльності. Зауважимо, що у навчально-виховній практиці педвишів немає спеціальних педагогічних методів активного впливу на особистість з метою професійної психокорекції її якостей, що сприяло б підвищенню виховного ефекту взаємодії викладача із студентами. Тож постає питання про необхідність підготовки майбутнього вчителя, який зможе у своїй практиці втілити основні концептуальні засади гуманістичної педагогіки з метою гармонійного і всебічного особистісного розвитку своїх вихованців, що є неможливим без постійної праці над собою і самовдосконалення.

Аналіз досліджень і публікацій. Загальнопедагогічні проблеми вдосконалення освітнього процесу, його гуманізації висвітлюються у працях сучасних науковців (А. Абдуліна, М. Берулава, А. Бойко, О. Бондаревська, Н. Єфремова, В. Лозова, В. Луговий, Ю. Паріжний та ін.), які відзначають пріоритетність цілей всебічного розвитку особистості майбутнього фахівця.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні психологічного тренінгу як засобу розвитку комунікативної компетентності студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як стверджують психологи у фахових періодичних виданнях (Ф. Василюк, С. Лебедева, І. Сингаївська, Т. Яценко та ін.), одним зі способів пізнання себе та інших, формування комунікативної компетентності є участь у соціально-психологічному тренінгу. Груповим формам психологічної роботи присвячено безліч матеріалів: теоретичних, методичних, дослідницьких (Т. Зайцева, Ю. Іванов, К. Рудестам, В. Сатір, К. Фопель, Н. Хрящева та багато інших). Проте, на наш погляд, ця тема залишається невичерпною.

Робота у спеціальних тренінгових групах може виступати як надійний засіб самопізнання особистості майбутніх вчителів, а отже, й усвідомлення особливостей функціонування їх психічного життя, певних сфер життєдіяльності, формування та розвитку професійно значущих особистісних якостей, якою є і комунікативна компетентність. Студенти в межах навчання у закладах вищої освіти мають можливість познайомитись з тренінговою роботою, включитись в групову діяльність і за допомогою інших учасників групи та тренера зростати особистісно, набувати не лише теоретичних знань, але й досвіду взаємодії із іншими.

Використання тренінгу у вищій школі має певні особливості. Це пов'язано зі специфікою навчального процесу, з одного боку, та специфікою групової форми роботи, з іншого. Розробляючи програму тренінгу, слід орієнтуватися на потреби і особливості аудиторії, їх можливості відвідування подібного роду занять. Феномен тренінгу, особливо соціально-психологічного, насамперед у тому, що учасники одержують безпосередньо таку підготовку, яка відповідає вимогам сучасного життя. Саме соціально-психологічний тренінг (далі – СПТ) є найперспективнішим методом психолого-педагогічної підготовки фахівців різних галузей, особливо тих, що пов'язані з різноманітними людськими контактами.

Нами була розроблена програма тренінгу підвищення комунікативної компетентності майбутніх вчителів. Ця програма припускає гуманістичну позицію тренера, спрямовану на усвідомлення учасниками себе, своїх

індивідуально-психологічних особливостей, ріст особистості, ствердження потреби в самоактуалізації, розвиток здатності до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що забезпечується самим змістом і процесом реалізації програми.

Програма ґрунтується на принципах наступності, поетапності. Завдяки цьому учасники тренінгу поступово поглиблюються в процесі усвідомлення себе, відкриваючи різні сторони свого «Я», своїх можливостей у спілкуванні. У процесі тренінгу використовуються техніки самопізнання: аналіз, зворотний зв'язок, рефлексія, а також техніки міжособистісної взаємодії.

Етапами програми є: знайомство; розуміння себе, своїх індивідуально-психологічних особливостей; уточнення свого «комунікативного образу». **Діагностичний етап:** як я бачу себе? (Я у своїх очах); як я бачу іншого? (Інші в моїх очах); як інші бачать мене? (Я в очах інших); вироблення і закріплення ефективного типу взаємин із самим собою і навколишнім світом (оточуючими людьми); **формувальний етап:** розкриття свого «Я» іншій людині; вміння «бачити» іншого; подолання комунікативних бар'єрів; формування навичок ефективного спілкування; розуміння своїх емоцій; прийняття інших; прийняття свого тілесного та психічного образу «Я»; позитивне мислення; уява успіху; вихід із тренінгу; рефлексія.

У програмі втілені різноманітні методи роботи: психогімнастичні вправи, рольові ігри, релаксації, вправи на групу та індивідуальну роботу, тестові методики, домашні завдання тощо. Проте, які б не використовувалися вправи, найважливішою складовою є та атмосфера, у якій вони відбуваються. Тренер повинен створити обстановку психологічної підтримки і безпеки. Атмосфера спілкування в групі СПТ, за якої небезпека утиску гідності людини зводиться до мінімуму (відсутність порад, настанов, повчання, заохочення і покарання), дозволяє учасникам зробити продуктивні висновки про особисті причини власних труднощів спілкування, побудову взаємин з іншими людьми. Курс навчання в групі СПТ формує у її членів навички не тільки глибинного самопізнання, пізнання інших людей, оволодіння інструментарієм проникнення в приховані мотиви, але і апробації нових форм поведінки під впливом одержаної інформації.

Групове навчання сприяє гармонізації структури особистості учасників, оптимізації їх загальних здібностей до спілкування, таких як відвертість, щирість, здатність виражати емоції прийнятним для партнера способом тощо. Останнє забезпечується самою атмосферою спілкування в групі тренінгу, принципами, якими керується весь процес навчання, вживаними прийомами, виявленням психологічних першопричин труднощів у спілкуванні, відпрацюванням навичок і вмінь оптимального спілкування.

Участь у соціально-психологічному тренінгу дозволяє підвищити загальну культуру спілкування, сприяє зростанню відчуття необхідності у власному самовдосконаленні і відповідальності за свій розвиток, за реалізацію своїх потенційних можливостей. Крім того, вона розвиває емоційну чутливість, вирівнює адекватність у самооцінюванні і самохваленні, що допомагає особистості краще розуміти свою та чужу поведінку, розширює можливості для адекватного вираження свого внутрішнього стану.

Відбуваються також зміни і в системі ціннісних орієнтацій у бік їх соціалізації, зменшуються егоцентричні тенденції. Такі якості, як доброзичливість і щирість, переходять в норму взаємодії з оточуючими людьми.

Значні зміни відбуваються в області операційної системи спілкування. СПП сприяє засвоєнню загальних правил, що забезпечують результативність комунікації (наприклад надавати допомогу іншим людям, вирішувати конфлікт, створювати творчу атмосферу при сумісному рішенні певних питань тощо).

Розробляючи програму соціально-психологічного тренінгу з метою розвитку та підвищення комунікативної компетентності, ми поклалися не тільки на змістове наповнення занять, методи та форми роботи, а й на сам процес навчання у тренінгу як джерело оптимізації досліджуваного нами феномена. Ми поставили за мету включити в заняття ті вправи та способи групової взаємодії, які допомагали б нам вплинути на психологічні особливості студентів, виявлені в процесі наших наукових пошуків (завищену або занижену самооцінку, підвищений рівень тривожності, низький рівень емпатії, проблему агресивності у спілкуванні, невміння встановлювати суб'єкт-суб'єктні стосунки, риси емоційної залежності тощо). Велика увага приділялася процесу самопізнання та усвідомлення своїх емоційних особливостей, прийняттю себе. Адже тільки усвідомивши власні труднощі, можна працювати над їх корекцією. Очікувані результати: розвиток комунікативних здібностей, подолання комунікативних бар'єрів, підвищення комунікативної компетентності майбутніх педагогів.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Удосконалення комунікативної компетентності особистості має відбуватися через цілеспрямований розвиток її структурних компонентів у поєднанні з розвитком комунікативної мотивації; формування позитивної установки на забезпечення творчого характеру; засвоєння і вияв технологічних вмій та навичок у складних ситуаціях взаємодії. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у впровадженні програми розвитку комунікативної компетентності майбутніх педагогів.

Література

1. Бодалев А. А. Личность и общение. Москва: Междунар. пед. акад., 1995. 328 с.
2. Бойко А. М. Від теорії до практики: критеріальні ознаки, відбір і поетапний процес впровадження педагогічних інновацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2013. 268 с.
3. Джонсон Д. В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування / пер. з англ. В. Хомика. Київ: Академія, 2003. 288 с.
4. Когут І. В. Методика формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя: дослідно-експериментальна робота. *Молодий вчений*. 2015. № 7 (22). Ч. 2. С. 53–56.

практичний психолог, спеціаліст II категорії
Тернопільської спеціалізованої школи I-III ступенів № 29
з поглибленим вивченням іноземних мов
helg1810@ukr.net

РОЛЬ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Постановка проблеми. Від якостей, якими володіє вчитель, залежить формування особистості його учнів, а отже, розвиток держави та суспільства в цілому. Перед педагогом стоїть надзвичайно важливе завдання – зацікавити та навчити кожну дитину, розвивати та вдосконалювати свою професійну майстерність. Учні хочуть бачити перед собою добру, справедливу, чесну людину, яка знає та вміє пояснити свій предмет. Для того, щоб відповідати всім вимогам, учитель повинен володіти набором певних якостей. До них належать: самоконтроль, вихованість, відповідальність, спостережливість, ввічливість, щирість, доброзичливість, прагнення до самовдосконалення, любов до дітей, дисциплінованість, ініціативність, уважність та гнучкість поведінки. Основним знаряддям педагога є його особистість, яка формує майбутній результат його практичної діяльності. Вимоги до педагога постійно підвищуються, а отже, змінюється оцінка його якостей [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У психолого-педагогічній літературі накопичено чималий досвід з проблеми компетентності, яка була висвітлена в наукових працях Н. Бібік, О. Біляковської, Є. Бондаревської, Б. Гершунського, А. Хуторського, А. Щекатунової, Н. Розова, Н. Запрудського та ін. У роботах цих авторів компетентність пов'язується з рівнем освіченості фахівця і його загальнокультурною компетентністю, а також розглядається як складна система, що включає знання, уміння, навички та професійно-важливі якості спеціаліста. Питання професійно-педагогічної компетентності знайшли своє відображення у роботах Л. Васильченко, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, М. Дяченко, П. Зеєра, І. Зимньої, О. Пометун, Н. Ничкало, О. Савченко, В. Семиченко, А. Смирнова, С. Шишова, Р. Шаповал. Професійно-педагогічна компетентність вивчається у контексті проблеми реалізації особистісних характеристик вчителя, розвитку його професійної свідомості і рефлексії, динаміки професійного самовизначення [3].

Мета статті полягає в обґрунтуванні основних особистісних якостей учителя в процесі формування професійно-педагогічної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У педагогічній науці А. Хуторський надає визначення поняттю «компетенція» як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, які задаються відносно певного кола предметів і процесів та є необхідними для якісної продуктивної діяльності відносно них. Набуття професійної компетентності починається з оволодіння педагогічною професією і охоплює декілька етапів професійного розвитку фахівця, протягом яких змінюються життєві та професійні плани, відбувається